

Tjänsteutlåtande

Upphandlingsenheten

Datum 2020-02-19

Dnr KS 2019/0023

Till Kommunstyrelsen

Svar på motion nr 2/2019 från Andreas Lennkvist Manriquez (V) - Palmolja i Österåkers kommun

Sammanfattning

I en motion väckt i Kommunfullmäktige 2019-01-23, föreslår motionären att Kommunfullmäktige beslutar att Österåkers kommun upphandlar produkter med enbart hållbart certifierad palmolja till kommunens offentliga verksamheter i den mån det är möjligt och Österåkers kommun upphandlar produkter med enbart hållbart certifierad palmolja till kommunens offentliga verksamheter i den mån det är möjligt

Beslutsförslag

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår Kommunstyrelsen föreslå Kommunfullmäktige besluta

Motion nr 2/2019 anses besvarad med hänvisning till Österåkers kommuns redan idag ställer krav vid inköp av produkter som innehåller palmolja. Upphandlingsenheten kommer fortsättningsvis att bistå med att ta fram relevanta krav som kan ställas i upphandlingar där leverantörer kan komma att använda palmolja.

Bakgrund

Motionären föreslår att kommunfullmäktige dels beslutar att Österåkers kommun enbart ska upphandla hållbart certifierad palmolja till kommunens offentliga verksamheter i den mån det är lämpligt och dels att Österåkers kommun långsiktigt ska sträva efter att fasa ut produkter med icke-certifierad palmolja

Palmolja

Palmolja ingår i många olika typer av produkter som folk i allmänhet kommer i kontakt med. Allt ifrån kosmetiska, hygieniska produkter till flera olika sorters livsmedel.

Motionären önskar att inköp ska ske av andra vegetabiliska fetter från en mer ansvarsfull produktion som tar hänsyn till både natur och människor.

Förvaltningens slutsatser

Österåkers kommun hanterar den större delen av de kommunala inköpen av livsmedel från upphandlade livsmedelsavtal. Av annonserade upphandlingsunderlag framgår krav kring inköp av produkter som innehåller palmolja. Österåkers kommun har i sin kravställning utgått ifrån upphandlingsmyndighetens kriteriebibliotek och därifrån ställt krav på en basnivå, vilket i förhållande till förevarande frågeställning inkluderar:

Certifierad palmolja -Fetter från palmolja i produkter ska komma från ett produktionssystem som bidrar till:

Tjänsteutlåtande

- Rättvisa arbetsvillkor (Rättvisa arbetsvillkor innebär att minst grundläggande arbetsvillkor ska respekteras; ILO:s kärnkonventioner om tvångsarbete, barnarbete, diskriminering, föreningsfrihet samt organisationsrätt (nr 29, 87, 98, 100, 105, 111, 138 och 182) samt FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna (1948).
- Skydd för lokalbefolkningens land, rättigheter och inflytande
- Bevarande av primärskog och naturvärden (High Conservation Values - HVC)
- Skydd för djurlivet på plantagerna (Detta sker genom att en premie betalas ut till hållbara producenter i produktionskedjan (principen Book and Claim) eller att hållbar palmolja produceras i motsvarande mängd (principen Mass Balance).

I December 2014 infördes regler om att alla EU-länder måste ange vilket vegetabiliskt fett och vilken vegetabilisk olja livsmedlet innehåller, i och med det har det blivit lättare för upphandlande myndigheter att se vilka produkter som innehåller palmolja.

De produkter som i huvudsak innehåller mycket palmolja är kakor, godis, choklad och halvfabrikat, såsom exempelvis pulversoppa, vaniljsås, kakmix, fryst pommes frites mm. Det är inga produkter som måltidsenheten i Österåkers kommun köper in till sina tillagningskök.

Kommunen arbetar kontinuerligt med miljökrav i alla upphandlingar och det finns ett stort utrymme för att hantera frågan om palmolja vid upphandling. Måltidsenheten som är den enhet som köper in mest produkter som skulle kunna innehålla palmolja gör aktiva val och genomför idag inga inköp av produkter som innehåller palmolja vid måltidsplanering och inköp. Men även andra avtal såsom exempelvis städavtalet omfattar miljökrav kring användning av städartiklar vid utförandet av tjänsten som också tillgodoser motionärens önskan i denna motion.

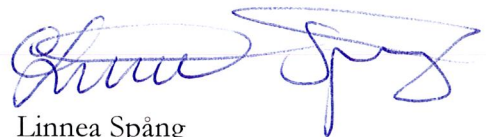
Med detta svar anser vi att denna motion är besvarad utan att tillägg om vidare utredning eller handlägningsplan behöver vidtas. Tilläggas bör att en upphandlande myndighet inte kan ställa krav om ett visst certifikat i en upphandling. Detta kan leda till att konkurrensen begränsas på ett sådant sätt som inte är nödvändigt för att uppnå syftet med kravet. Om kravet går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå det eftersträvade syftet, exempelvis att garantera viss kvalitet vid utförandet av en tjänst, så kan kravet anses oproportionerligt i lagens mening.

Upphandlingsenheten anser med anledning av det ovanangivna att det är fullt möjligt att tillgodose den kravställning som önskas, men det är inte möjligt att specifikt rikta krav mot en speciell certifiering utan tillägget ”eller likvärdigt”.

Frågan om vad som är ”likvärdigt” är inte definierat i lagstiftningen. Likvärdigheten bör bedömas utifrån myndighetens behov i den aktuella upphandlingen, men frågan får i slutändan avgöras av rättstillämpningen i samband med exempelvis en överprövning som rör tillämpning av bestämmelserna om märkning.

Magnus Bengtsson
Ekonomidirektör

Linnea Spång
Upphandlingschef

Motion om palmolja i Österåkers kommun

Mycket av det vi äter idag innehåller det härdade vegetabiliska fettet palmolja. Palmoljan finns bland annat i kex, såser, margarin, och i olika halvfabrikatsprodukter, men också i tvål, tvättmedel och ljus. Palmolja används ofta för att den är billig, smaklös och hållbar.

Men framställandet av den konventionella palmoljan ger stora konsekvenser för miljön. Mer än en tredjedel av de nya plantager som anlagts i Indonesien, Malaysia och Papua Nya Guinea under de senaste tjugo åren har skett på bekostnad av värdefull tropiskskog. Enorma ytor avverkas, lokalbefolkningen trängs undan och djurlivet hotas. Förutom hoten mot viktiga och ovärderliga ekosystem bidrar omvandlingen av tropiskskog till stora utsläpp av växthusgaser och har negativa effekter på de omgivande områdenas tillgång till rent vatten.

Men det behöver inte vara så; vi kan ställa krav på en mer ansvarsfull produktion som tar hänsyn till både natur och människor. Det finns ett antal certifikat som garanterar hållbart framställd palmolja. WWFs "Roundtable on Sustainable Palm Oil" (RSPO) och "International Sustainability and Carbon Certification" (ISCC) anses vara de två högst rankade.

I Sverige har vi tillgång till närodlade fetter i form av raps- och solrosolja, men att bojkotta palmolja helt kan vara sämre ur både miljömässiga och sociala skäl. Oljepalmen är 6-10 gånger mer produktiv per ytenhet än till exempel raps och solros. Den är grön året runt och kräver mindre vatten, gödning och bekämpningsmedel än andra oljeväxter. Odlingen är arbetskrävande och skörd sker så ofta som var fjortonde dag. Idag räknar man med att 4,5 miljoner människor enbart i Sydostasien får sin försörjning genom att odla oljepalm, som också passar utmärkt för småskalig odling. I exempelvis Indonesien produceras 40 procent av palmolja av småbrukare som därigenom kan försörja sig och höja sin levnadsstandard.

I Sverige har ett flertal kommuner därför fattat beslut om att endast upphandla produkter med certifierad palmolja, bland annat Sigtuna och Lidköpings kommuner.

Med bakgrund i detta föreslår jag kommunfullmäktige besluta

- Att Österåkers kommun upphandlar produkter med enbart hållbart certifierad palmolja till kommunens offentliga verksamheter i den mån det är möjligt
- Att Österåkers kommun långsiktigt strävar efter att fasa ut produkter med icke-certifierad palmolja

Andreas Lennkvist Manriquez (V)

Motionen får lyftas även om motionären inte är närvarande